

Zutphen vijftig jaar geleden (1)

Ook in 2008 gaan we door met deze rubriek. Wat gebeurde er in het eerste kwartaal van 1958 in Zutphen dat de plaatselijke krant haalde? Theo Hebing boog zich opnieuw over de leggers van het *Zutphens Dagblad*. De redactie maakte een selectie.

Co Hagedoorn in tv-programma 'Uit en thuis'

6 januari – Daar verscheen dan Co Hagedoorn zaterdagavond in het televisiebeeld van de NCRV, in het programma 'Uit en thuis'. Met een innemende lach op het stralende gezicht, joviaal en breed-uit, precies zoals hij is.

Pi Scheffer zou onze Zutphense zanger interviewen nu zijn eerste grammofoonplaat in de handel is gebracht. Wij durven er wel wat om verwedden, dat talloze bezitters van televisietoestellen in Zutphen met meer dan gewone belangstelling naar hun tv-scherm hebben gekeken toen de rubriek 'Pas geperst' werd aangekondigd. En heel even is er misschien wel een vleugje van trots in hen opgeweld, toen onze sympathieke Co daar aan een tafeltje zat tegenover Pi Scheffer.

Ongekunsteld

Liever zouden wij hem nog hebben zien staan, de borst gezwollen en zingend, zoals hij dat kan, volumineus en ongekunsteld. Co Hagedoorn zoekt geen populariteit, hij verwerft die overal waar hij komt door zijn spontaniteit en bescheidenheid. Hij liet nog weten dat hij de zang niet als hoofdberoep beoefent en dat hij er niet aan denkt dat binnen afzienbare tijd te doen. In Zutphen en omgeving is hij met Lubbert van Gortel dikwijls van de partij bij feesten en uitvoeringen. Pi Scheffer vroeg Co of hij zou willen meezingen wanneer zijn plaat nu gedraaid werd. Co stemde dadelijk toe, en zo hoorde en zag men hem het 'Klokkelied' vertolken, terwijl op de achtergrond dezelfde stem van de plaat klonk.

Enorme explosie bij Calpam

7 januari – Vanmorgen om zes uur werden de bewoners van Zutphen gewekt door een explosie, die gepaard ging met een enorme knal, welke tot ver in de omtrek werd gehoord. Even later loeiden sirenes en rukte de brandweer uit naar het terrein van Calpam Vloeibaar Gas NV aan de Industrieweg, waar een ontploffing gevolgd was door een brand, die het houten kantoor volkomen in de as zou leggen.

Toen de brandweer arriveerde, spoot uit een met propaangas geladen spoorwagon een grote steekvlam. In het kantoor en eromheen stonden cilinders met gas, waarvan er

telkens een explodeerde, zodat deze brand wel een zeer spectaculair karakter kreeg. In verband met de ernst van de brand was voor de brandweer groot alarm gegeven. Zij kon echter niets uitrichten. Doven van de steekvlam zou namelijk tot gevolg hebben dat het gas, hetwelk zwaarder is dan lucht, zich over het terrein zou verspreiden, waardoor meer explosies zeker niet tot de onmogelijkheden zouden hebben behoord. Pas na een uur kon de brandweer eigenlijk eerst in actie komen. Met droog poeder werd de steekvlam uit de wagon gedoofd en daarna werd behoedzaam water gespoten op de smeulende resten van het kan-

toor. Velen zullen over de gunstige afloop van deze explosie een zucht van verlichting

hebben geslaakt, temeer omdat er alle reden was om groot gevaar te duchten.

Pas na een uur kon de brandweer in actie komen (foto: Stedelijk Museum Zutphen)

Grootste kippenfarm van Nederland staat in Warnsveld

14 januari – ‘Wat zijn jullie Nederlanders toch rare mensen’, zei de Oostenrijker, die druk bezig was met het uitzoeken van hansen voor verzending. ‘Wij in Oostenrijk weten zelfs dat in Warnsveld de grootste kippenfokkerij van Nederland en ver daarbuiten staat, maar vraag je er een Zutphenaar naar, dan haalt hij z’n schouders op en zegt: ‘Weet ik niet.’

Wij kwamen in gesprek met deze Oostenrijker. Hij vertelde ons dat hij hier bij de firma Garsen het vak – het fokken van kippen – leert, omdat er in de journalistiek – zijn eigenlijke beroep – geen cent te verdienen valt. Vol belangstelling vroeg hij zich af, of wij van ons salaris kunnen leven. Het leek hem onbegrijpelijk.

12.000 dieren

Het bedrijf van de heer H. Garsen heeft in de loop der jaren een enorme vlucht genomen. Het fokbedrijf telt ruim 12.000 dieren. Onafzienbare lange loodsen met zeer goed

onderhouden hokken staan overall over het terrein verspreid. Behalve de fokkerij is er ook de broederij. 34 machines, die een totale capaciteit hebben van 580.000 eieren in drie weken, zijn in een afzonderlijk gebouw ondergebracht. Alles wat zich hier afspeelt is fascinerend. Constant werken in het bedrijf ongeveer dertig personen, onder leiding van de heer Garsen en ir. D.C. Heyboer. ‘Kijk, de eieren die u hier ziet liggen, komen morgenavond uit en maandag gaan de kuikens naar Italië. Dat is een van onze grootste afnemers’, vertelt onze begeleider.

Tot slot hebben we nog een kijkje genomen in het ‘elitehok’. Daar woont de upper-ten van de kippenfarm, al mag men het getal tien wel met een korreltje zout nemen, want hier zitten véle kippen. Maar een elite vormen ze wél. Deze foktomen zijn de beste dieren van het vorig jaar en voldoen aan zeer hoge eisen. Daarmee wordt dan ook verder gefokt en zodoende komt het bedrijf op een steeds hoger peil.

Boot van parlevinker in stroom verdwenen

24 januari – Donderdagmiddag heeft de heer P.M. Zijdeman, in dienst bij de parlevinker E.H. Veenendaal, op de IJssel onder Eefde een angstig avontuur beleefd. Terwijl hij in zijn bootje bezig was artikelen in een mand te pakken, bestemd voor de opvarenden van het Duitse schip *Bielefeld-Bremen*, voer de schipper plotseling met volle kracht vooruit. Door de zuigkracht die hierdoor ontstond, werd het langsijz de *Bielefeld-Bremen* met een touw vastgemaakte schuitje achterwaarts naar beneden getrokken om in de rivier te verdwijnen. Zijdeman kon op het nippertje het vege lijf redden door op het Duitse schip over te stappen.

Met het bootje verdween een grote voorraad levensmiddelen, groenten, tabaksartikelen, melk en melkproducten, eieren, vleeswaren, pantoffels, klompen e.d. in de diepte. Zijdeman, die zijn klanten op de IJssel vindt, werd van de *Bielefeld-Bremen*, welke stroomopwaarts voer, aan de Gorsselse zijde van de uitmonding van het Twentekanaal aangeropen. Hij voer naar het schip, maakte zijn boot langsijz vast en ging, nadat hij een bestelling had gekregen, inpakken. Terwijl hij daarmee bezig was, ging de *Bielefeld-Bremen* met grote snelheid vooruit, wat niet gebruikelijk is. Toen gebeurde wat hierboven reeds is gezegd.

‘Waar is de parlevinker?’

Zijdeman heeft eerst gekeken of hij nog iets zou kunnen doen, doch dat bleek niet mogelijk. Toen is hij overgestapt op de *Bielefeld-Bremen*. Hij had dit niet moeten uitstellen, want twee tellen nadat het (nieuwe) touw was geknapt, verdween zijn boot in de diepte. Hij kan niet zwemmen, doch al ware het wel het geval geweest, dan nog lijdt het twijfel of hij zich in veiligheid had kunnen stellen, o.m. in verband met de omstandigheid dat alles op en over elkaar rolde. Inmiddels

had schipper Leunis uit Terneuzen, die met de *Luma* 300 à 400 meter achter de Duitser voer, gemerkt wat er was gebeurd. Hij meende echter dat Zijdeman zich onder water bevond en wierp daarom een reddingsboei uit. Toen hij uitsluitend kisten e.d. zag drijven, is hij de *Bielefeld-Bremen* achterna gevaren om hulp te vragen. ‘Waar is de parlevinker?’ informeerde hij, toen hij langzijz was gekomen, waarop Zijdeman zich meldde.

Prijzenswaardig

Over de behandeling aan boord van de *Luma* sprak Zijdeman vol lof, doch over hetgeen hem op de *Bielefeld-Bremen* is overkomen, was hij minder te spreken. De Duitse schipper had namelijk geweigerd hem af te zetten, omdat hij meende dat het onmogelijk was met een geladen schip aan wal te komen. ‘Zet dan een boot uit!’ drong Zijdeman aan, doch ook dat werd geweigerd. Als motief werd opgegeven dat dit onmogelijk zou zijn vanwege de sterke stroom. Voor schipper Leunis van de *Luma*, die zulk een prijzenswaardige rol heeft gespeeld in deze affaire, bleek het naderhand wel mogelijk.

Proces-verbaal

Leunis heeft, nadat de *Bielefeld-Bremen* was weggevoerd, met de mobilfoon de politie, Rijkswaterstaat en de familie Veenendaal gewaarschuwd. Ook stelde hij zich in verbinding met bakenmeester Wolters in Doesburg. Op diens verzoek heeft hij het anker laten vallen op de plaats waar de parlevinkersboot was gezonken. Te Doesburg is het Duitse schip aangehouden en is proces-verbaal opgemaakt. Vandaag zou men trachten de gezonken boot te lichten.

Zutphense burgerij moet Buitensociëteit redden

25 januari – Sinds jaar en dag klagen de Zutphenaren over de toestand waarin de Buitensociëteit verkeert. Het heeft dan ook geen zin hier nog eens in details te treden; over de onhoudbare situatie is al zo veel geschreven. De aankoop van het gebouw door de gemeente en de plannen voor vernieuwing zijn enkele jaren geleden met vreugde begroet. Maar nu heeft de bestedingsbeperking roet in het eten gegooid. Uit de noodzaak dat er toch iets moet gebeuren, zijn plannen geboren voor een verbouwing, waarvan de kosten f 75.000 bedragen.

In de begrotingsvergadering van de raad heeft burgemeester S. de Jong reeds aangekondigd dat een burgerzinslening zou worden uitgeschreven. Inmiddels is de inschrijving opengesteld; de lening is verdeeld in coupures van f 25,-, f 100,- en f 1.000,-. Zodoende wordt bereikt dat ieder die dat wenst, kan deelnemen. Er zij hier met nadruk op gewezen dat men door in te tekenen zijn geld niet kwijt is, doch het na verloop van tijd terugkrijgt, terwijl er bovendien een rente van 4% 's jaars wordt vergoed. Men kan dus niet spreken van een 'offer'. Tot nu toe is door particulieren en verenigingen een bedrag van ongeveer f 7.000 bijeengebracht.

Verbeteringsplannen

Over de verbeteringsplannen hebben B & W vrijdagmorgen een nadere uiteenzetting gegeven. In de eerste plaats is het de bedoeling, aangezien de huidige ingang aan de zijde van de Walraadshof niet voldoende ruimte biedt voor het maken van een behoorlijke garderobe, deze te verplaatsen naar de tuinzijde, met een entree via een tochtportaal. De serre wil men inrichten als garderobe. De plannen voorzien voorts in het creëren van een ruimte voor de verkoop van kaarten, ter rechterzijde van de hoofdingang. Er zullen nu ook behoorlijke toiletten komen. Men wil daarvoor gebruikmaken van de tegenwoordige ingangpartij. Op de plaats van de oude urinoirs zijn een lage uitbouw, een artiestenfoyer en toiletten geprojecteerd. Het ligt in het voornemen de koffiekamer op de begane grond op te knappen, alsmede de rookfoyer op de verdieping, waar men 'staande receptie' zal moeten houden. De kachels zouden plaats moeten maken voor een centrale verwarming. Het voordeel van het verdwijnen van de thans aanwezige garderobe is, dat men de gehele zaalruimte binnen de kolommen kan gebruiken voor 600 nieuwe stoelen. De ruimten onder de galerijen worden als looppaden bestemd, waardoor een behoorlijke 'doorloop' tot stand komt. Dit betekent dus dat de stoelen onder de balkons gaan verdwijnen.

Alle raam- en deuropeningen in het gebouw worden dichtgemaakt. Ziehier dan het beeld in ruwe lijnen van een 'Buitensoos', zoals de gemeente, met medewerking van de burgerij, het hoopt te kunnen verwezenlijken.

*De Buitensoos in betere tijden
(foto: Stedelijk Museum Zutphen)*

Sir Hillary gebruikte materiaal uit Zutphen

4 februari – Vrijwel iedereen heeft min of meer in spanning meegeleefd met de barretocht van sir Edmund Hillary naar de Zuidpool. Weinigen zullen echter weten dat zijn mensen voor deze expeditie normale landbouwtractoren gebruikten, voorzien van een rupsbandeninstallatie. Toen sir Hillary in Noorwegen de voorbereidingen voor de expeditie trof, heeft hij de door een Zutphense

fabriek van staalbuizenproducten vervaardigde tractorverwarmers getest. Deze beviel hem zo uitstekend dat hij die wenste te monteren. Deze verwarmers zijn uit hoezen en staalbuizen vervaardigde kabinen waarin een glasruit zit. In de kabinen zitten de bestuurders goed beschermd tegen alle mogelijke weersomstandigheden.

Eerste vrouwelijke griffier bij een kantongerecht

6 februari – Bloemen zijn in de rechtszaal een onbekende verschijning. Woensdagmorgen stond er echter een vaasje met Flora's kinderen op de groene tafel in de zaal van het kantongerecht. Het was er neergezet voor mej. mr. F.B. Kool, die benoemd is tot griffier van het kantongerecht te Apeldoorn, tevens belast met Zutphen en Terborg. Een bijzonderheid is, dat zij, zoals kantonrechter mr. A. Tielemans opmerkte, voorzover bekend, de eerste vrouwelijke griffier van een kantongerecht is.

Mr. Tielemans zei het een groot voorrecht te vinden haar als eerste welkom te kunnen heten en te complimenteren. Het zal voor u ongetwijfeld een voldoening zijn geweest dat uw benoeming een feit is geworden, aldus de kantonrechter. Voor ons is dit ook een

grote voldoening, aldus de spreker, aangezien er sinds een aantal jaren geen jurist-griffier meer is geweest. Meer bijzonder is, dat mej. mr. Kool, voor zover bekend, de eerste vrouwelijke griffier van een kantongerecht is. Dat Zutphen meedeelt in deze primeur is een grote eer. Spreker herinnerde eraan, dat sinds enkele jaren de vrouwelijke charme haar intrede heeft gedaan bij de gerechten. Dat deze nu ook vaste voet heeft gekregen achter de groene tafel van het kantongerecht stemt tot voldoening. De deze ochtend zitting hebbende officier, mr. Fledderus, wenste de nieuwe griffier eveneens geluk, mede namens zijn ambtgenoten. U zult wellicht even moeite hebben om in zo'n groot mannengeselschap te wennen, meende spreker, doch u zult uw plaats in ons midden wel veroveren.

Merkwaardige verjongingskuur

6 februari – Een dame uit Zutphen, die vond dat zij te oud was voor de jongeman met wie zij graag in het huwelijk wilde treden, kwam op de idee haar paspoort en het uittreksel uit het geboorteregister wat bij te werken. Van 1919, haar geboortjaar, maakte zij 1929, waardoor zij op slag tien jaar jonger werd; althans op papier.

Maar het hielp allemaal niet veel, want het bedrog kwam uit en nu moest zij voor de rechter komen. Haar jeugdige man was meegekomen en stond achteraf wat te glimlachen. Hij vond het blijkbaar zo erg niet. Maar de rechter keek streng en verlangde vier tientjes boete.

Wacht- of stopverbod in vele straten

28 februari – Voor beide zijden van de Nieuwstad, van pand 22 tot de Overwelving, geldt een stopverbod. Dit is uitgevaardigd in verband met de vernauwing van de straat ter plaatse en wegens de in de toekomst aan te brengen verkeerslichten op het kruispunt Nieuwstad-Overwelving. Indien hier geen stopverbod zou zijn, zou het opstellen van voertuigen voor de verkeerslichten verhinderd worden.

Nieuw is ook een wachtverbod aan de oostelijke zijde van de Nieuwstad, aan de zijde van hotel Spaan, alsmede een wachtverbod voor het deel van de Wellestraat tot de Burg. Dijkmeesterweg en de Burg. Dijkmeesterweg. Voorts is uitgevaardigd een stopverbod in de Wellestraat, tussen Nieuwstad en Achterom, een wachtverbod voor

de oostzijde van de Spitaalstraat en een inrijverbod voor de Rosmolensteeg, voor alle verkeer met uitzondering van wielrijders en voetgangers. Verder is er een stopverbod voor de Berkelsingel tussen Laarstraat en Coehoorsingel.

Rijwieltegels

Een wijziging waarvan men goede nota dient te nemen, betreft het plaatsen van rijwielen voor het stationsgebouw. Vroeger waren er rijwieltegels, welke echter zijn verplaatst naar de zijkant. Het is thans niet meer toegestaan rijwielen voor het station te zetten. Het aanvankelijk in de regeling opgenomen wachtverbod voor de Markt, van de Lange Hofstraat tot het Ravenstraatje, is van de baan.

*De Nieuwstad met links op de hoek café-lunchroom Het Klaverblad
(foto: Stedelijk Museum Zutphen)*

Water spoelt over Pollaan

4 maart – Kwelwater van de IJssel heeft nog voor een onaangename verrassing gezorgd. Gistermorgen bleek plotseling dat de Pollaan op twee plaatsen was overstromd, zodat grote moeilijkheden konden ontstaan voor de afvoer van het stadsvuil naar de stortplaats. Op één plaats stond het water reeds 20 cm hoog op de weg. De directeur van Openbare Werken liet terstond maatregelen nemen om te trachten stagnatie in het vervoer tot een minimum te beperken.

Nu het water op tal van plaatsen rond de stad is doorgedrongen – de voetbalterreinen van Zutphania en Wilhelmina-SSS zijn voor een deel ondergelopen – gaan de mollen zich hevig roeren. Hun gangen bewegen zich overal naar hoger gelegen gronden en de molshopen zijn ontelbaar geworden.

Boerderijen geïsoleerd

Wat de wateroverlast betreft is er te Cortenoever nog geen sprake van grote moeilijkheden, hoewel enkele boerderijen zijn geïsoleerd. De Bronkhorsterweg in Brummen is nog verder ondergelopen. Het water staat betrekkelijk dicht bij het dorp. De Veer-

weg in Bronkhorst is tot aan de dijk overstromd; hetzelfde is het geval met de Veerweg in Olburgen. Zoals reeds verwacht werd, heeft de IJssel zijn hoogste stand zondagavond bereikt. Vanmorgen vroeg werd val gemeld. De bewoners van de rivierstreek kunnen herademmen. Zij weten maar al te goed wat het wil zeggen wanneer de wegen langdurig overstromd zijn geweest. Het land moge aan vruchtbaarheid nog niet hebben ingeboet, het vervoer langs uitgespoelde paden en weggetjes scheidt moeilijkheden en het herstel vraagt geldelijke offers.

Afscheid van Frits Janssen

Gedurende zes jaar was Frits hoofdredacteur van dit blad. Daar is hij begin van dit jaar mee gestopt. Wij, het bestuur van de historische vereniging en de mede-redacteuren van Zutphen, vinden dat jammer, maar respecteren uiteraard zijn besluit. Wij vinden het jammer omdat hij die taak – in de meest brede zin – altijd voortreffelijk heeft verricht en ook omdat hij een bijzonder collegiale hoofdredacteur was.

Wij prijzen ons gelukkig dat Femia Siero bereid is gevonden Frits Janssen als hoofdredacteur op te volgen. Zij is archivaris bij het Regionaal Archief Zutphen.

Redactie Zutphen - Bestuur HVZ